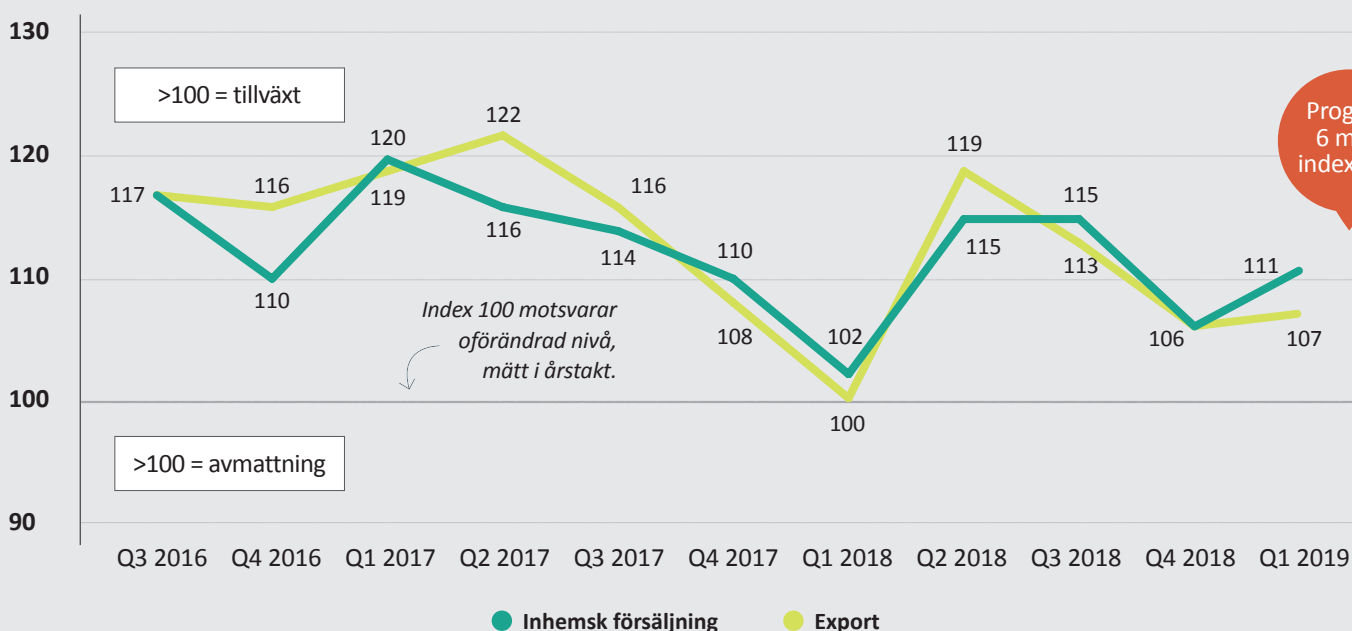

Konjunkturbrev

BILD 1. INDEX ÖVER IKEM:FÖRETAGENS FÖRSÄLJNING PÅ HEMMA- OCH EXPORTMARKNADEN. INDEX 100 MOTSVARAR OFÖRÄNDRAD UTVECKLING I ÅRSTAKT.

Källa: IKEM

Fortsatt tillväxt, men personalkostnader oroar

När konjunkturen nu står och väger internationellt visade exportutfallet för Q1 för petroleum-, kemi-, läkemedel- samt plast- och gummiindustrin på en viss volymökning, om än blygsam. Företagens prognos är att samma tillväxthastighet kommer gälla det kommande halvåret. Samtidigt pekar allt fler globala och regionala utfall och indikatorer på en svagare tillväxthastighet på den för IKEM-företagen så centrala europamarknaden. När företagen får ranka Sveriges styrkor och svagheter i ett globalt perspektiv anger de höga personalkostnader som en stor utmaning, särskilt som produktivitetstillväxten bromsat in de senaste tio åren. Svenska myndigheters ofta osmidiga regeltillämpningar/tolkningar är en annan utmaning enligt företagen. Som svenska styrkor anges välutbildad personal och den svenska arbetsmarknadsmodellen med centrala förhandlingar mellan fack- och arbetsgivarorganisationer. ▶

Den femtedel av svensk industri som IKEM representerar; petroleum-, kemi-, läkemedel- samt plast- och gummiindustrin, började 2019 med en försiktig försäljningsökning (volym). Index över första kvartalet låg på plus både när det gäller inhemsk försäljning och export. Exporttillväxten var dock beskedlig, uttryckt i index 107 (där index 100 är lika med oförändrad utveckling). Det var helt i linje med den prognos medlemsföretagen lämnade i början av året i konjunkturbrevet för Q4.

Värt att notera är att index beräknas utifrån en jämförelse med första kvartalet 2018, som var ett svagt kvartal med oförändrad tillväxt. Det återstår nu att se om 2019 kommer uppvisa samma dynamik som 2018, med en försiktig start och sedan relativt starkare kvartalstillväxt under resten av året. Tyvärr visar företagets försäljningsprognos (volym) för det kommande halvåret att så inte kommer bli fallet. Företagens prognos ligger kvar på index 106, vilket är detsamma som en svag tillväxt.

Ledande indikatorer och prognoser, globala och regionala, signalerar också de att tillväxten kommer bli svag under 2019. Högkonjunkturen har ur ett globalt perspektiv pågått länge nu och tryckt upp resursutnyttjandet till nivåer nära taket. IMF spår, bland annat mot denna bakgrund, en global tillväxt på 3,3 procent innevarande år, att jämföra med en beräknad tillväxt 2018 på 3,6 procent. Andra ledande prognosinstitut målar upp samma konjunkturförlopp.

Förväntningarna på den globala tillväxten har justerats ned på löpande band under det senaste året i takt med att enskilda länder och regioner tappat styrfart under slutet av 2018. I Sveriges närområde var Tyskland en hårsman från att hamna i recession, med ett fjärde kvartal på oförändrad BNP-tillväxt. Ledande indikatorer i Tyskland (IFO-index) pekar fortsatt på avtagande tillväxt under inledningen av 2019. Som EU:s viktigaste draglok smittar det naturligtvis av sig på tillväxtförutsättningarna i hela regionen och därmed också på svenska exportmöjligheter. Hoten mot den regionala/globala tillväxten är också fler, med en fortsatt okänd utgång av Brexit-förhandlingarna, handelsskrammel från USA, geopolitisk osäkerhet med rysk inblandning etc.

Alla IKEM-branscher, förutom läkemedel, är strängt konjunkturkänsliga. För företagen märks det därför omedelbart när den globala konjunktorens tillväxtbana bryts. Just nu är fallhöjden dessutom hög – med relativt höga produktionsvolymerna och ett genomsnittligt högt kapacitetsutnyttjande.

OFÖRÄNDRADE INKÖPSKOSTNADER OCH MINSKAD SYSSELSÄTTNING

Större delen av 2018 präglades av snabbt stigande kostnader för råvaruinköp, till stor del beroende på ett stadigt ökande råoljepris, se bild 2. Det satte en tydlig press på IKEM-företagens lönsamhet under året, med en vikande utveckling i Q1 och Q4 och en knapp lönsamhetsförstärkning under Q2 och Q3 (bild 3). En av de mer påtagliga scenförändringarna under

BILD 2. RÅOLJEPRISETS UTVECKLING GENOMSNITTLIGT PER KVARTAL (USD) SAMT IKEM-INDEX ÖVER RÅVARUKOSTNADSUTVECKLINGEN (INDEX 100=OFÖRÄNDRAD UTVECKLING I ÅRSTAKT).

Källa: IKEM och Macrobond

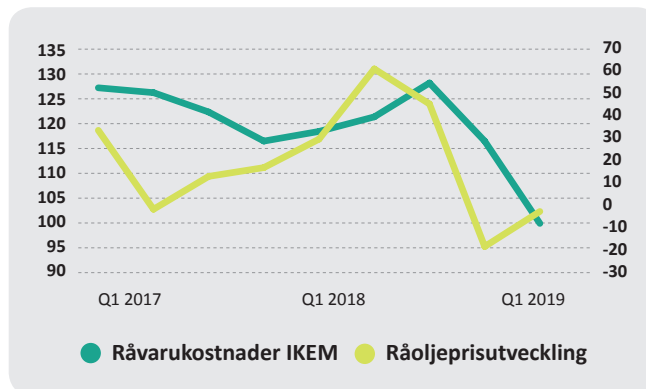
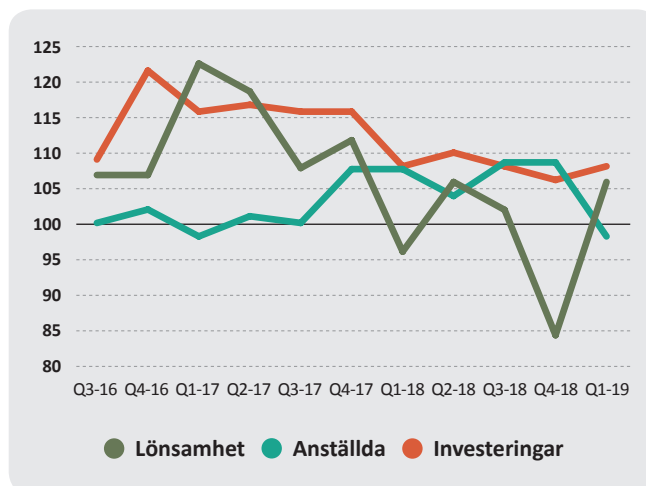

BILD 3. IKEM-INDEX ÖVER LÖNSAMHET, SYSSELSÄTTA OCH INVESTERINGAR (INDEX 100=OFÖRÄNDRAD UTVECKLING I ÅRSTAKT).

Källa: IKEM

Q1 2019 är att företagets kostnader för inköp av råvara är oförändrad, mätt i årstakt. Under årets första kvartal förbättrades även lönsamheten svagt enligt index (årstakt). Trenden för råoljeprisets utveckling är dock åter stigande, varför återhämtningen riskerar att bli kortvarig. Den fortsatta utförlöpan för SEK i förhållande till både USD och EUR är en annan faktor som gör de flesta insatsvaror inom den kemi-relaterade produktionen dyrare.

En annan scenförändring under Q1 är att antalet sysselsatta minskade något bland IKEM-företagen (bild 3). Den positiva trenden från de sju föregående kvartalen, med oförändrade eller stigande antal sysselsatta, bröts därmed, även om indexnivån endast visar en marginell sysselsättningsminskning.

IKEM-FÖRETAGEN RINGAR IN SVENSKA STYRKOR OCH SVAGHETER

IKEM-företagen är till stor del utlandsägda och för de svenska anläggningarna gäller det därför att med de svenska produktionsförutsättningarna som grund, försvara sin position inom de globala koncernerna. Lokaliseringen av företagets framtida investeringar är resultatet av ständigt pågående utvärderingsprocesser av hur väl Sverige står sig i en internationell kontext.

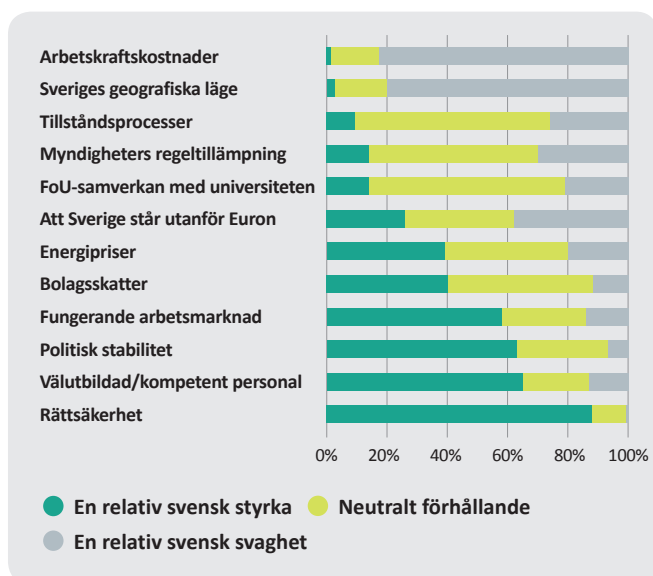
IKEM-företagen redovisar i Q1-enkäten hur de ser på Sveriges position utifrån 12 olika nationella verksamhets- och produktionsaspekter. Svaren som redovisas i bild 4 nedan visar på en rad svenska styrkor, men också på ett antal områden där Sverige är betydligt svagare än konkurrentländerna.

KOMPETENSNIVÅN OCH ARBETSMARKNADSMODELLEN HYLAS

Som den enskilt viktigaste svenska styrkan, i en internationell jämförelse, lyfter företagen fram rättssäkerheten. Även om diverse korruptionsskandaler varje år toppar nyhetssändningarna, förefaller det svenska samhället vara rättsligt robust enligt IKEM-företagen. Det får också stöd i det årligen återkommande globala korruptionsindex där Sverige abonnerar på en topp-placering, nu senast placerade sig på en delad tredjeplats.

BILD 4. I FÖRHÅLLANDE TILL ERA VIKTIGA KONKURRENTLÄNDER, HUR SKULLE NI GRADERA DE SVENSKA VERKSAMHETSFÖRUTSÄTTNINGARNA/ VILLKOREN I FÖLJANDE DELAR?

Källa: IKEM

På plats två och fyra håller företagen fram "välutbildad personal" och en "fungerande arbetsmarknad" som svenska fördelar där få andra länder erbjuder bättre förutsättningar. Det är en väletablerad sanning bland svenska industriföretag att den

svenska arbetskraften håller en genomsnittligt hög skicklighets- och kompetensnivå. Det gäller i det breda spannet av allt från ingenjörer, kemister och ekonomer till kollektivanställda. Vidare lyfts den svenska arbetsmarknaden fram som väl fungerande.

Den svenska arbetsmarknadsmodellen med fack- och arbetsgivarorganisationer, som förhandlar löner och arbetsvillkor i centrala avtal, med fredsplikt som resultat, är en viktig del i varför arbetsmarknaden anses fungera väl och placerar Sverige i framkant.

Den tredje enskilt starkaste svenska faktorn är politisk stabilitet. Trots en i allra högsta grad stökig höst verkar förtroendet för det svenska politiska systemet vara högt bland svenska vd:ar. En andel om drygt 60 procent anser att Sverige ligger bättre till än konkurrentländerna när det handlar om politisk stabilitet. 30 procent anser att Sverige är varken bättre eller sämre.

Uppenbart är att Sverige inom dessa tre områden har en stark position jämfört med våra konkurrentländer. Samtidigt finns det anledning att inte ta något för givet. Svenska skolelevs vikande studieresultat är en oroande trend som långsiktigt kan försämra Sveriges ledande position i kompetensjämförelsen. För de kunskapsintensiva IKEM-företagen, såväl som för övrig tillverkningsindustri, är det en oroande utveckling.

HÖGA PERSONALKOSTNADER EN AV SVERIGES SÄMSTA GRENAR

I andra ändan av skalan, där de svenska produktionsförutsättningarna/villkoren är till nackdel, befinner sig arbetskraftskostnader och landets geografiska läge. Sverige är ett av världens absolut dyraste länder att anställa i. Sveriges genomsnittliga personalkostnader inom industrin, inkluderat arbetsgivaravgifter, överträffas endast av ett fåtal länder såsom Schweiz, Norge och Danmark (beroende av jämförelseår och valutaförhållanden). Så mycket som 83 procent av IKEM-företagen ser personalkostnaderna som en svaghet i ett internationellt perspektiv.

Sveriges geografiska läge är en produktionsfaktor som inte går att göra något åt, men det är förstås viktigt att nackdelarna begränsas med en pålitlig och effektiv infrastruktur inom landet, samt från och till landets gränser. Endast 35 procent av företagen anser att denna produktionsfaktor är viktig, dvs de tänker inte på Sveriges avsidade placering som ett problem.

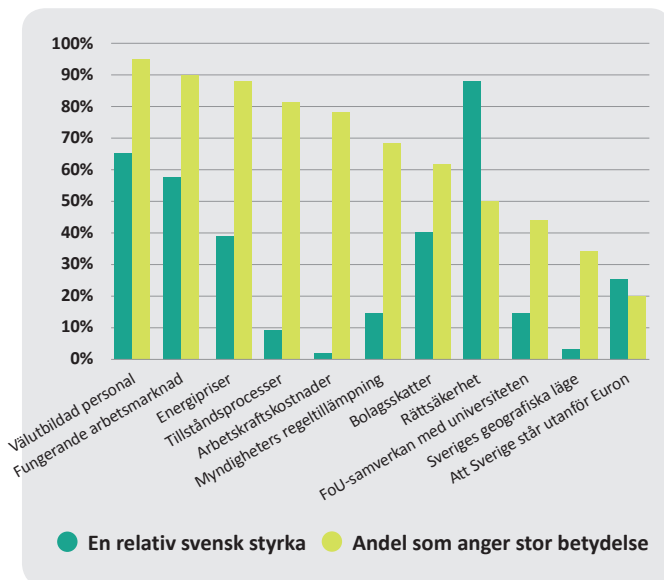
ALLA PRODUKTIONSVILLKOR VÄGER INTE LIKA TUNGT

Värt att komma ihåg vid bedömningen av hur svenska industri-anläggningar står sig i den globala konkurrensen är att alla produktionsvillkor inte väger lika tungt för företagen. Bild 5 illustrerar i kronologisk ordning betydelsen av olika nationella villkor/produktionsförhållanden. I samma bild återges också den andel företag som pekade på dessa som svenska styrkor. I absolut toppplacering hamnar "kompetent arbetskraft" och en "fungerande arbetsmarknad". De är de enskilt viktigaste

produktionsvariablerna som förklaringsvärde för ett vinnande företag. 95 respektive 90 procent av företagen menar det. De sammanfaller också med höga svenska betyg just i dessa delar.

BILD 5. HUR SKULLE NI GRADERA BETYDELSEN AV ATT SVERIGE ERBJUDER ATTRAKTIVA VILLKOR/FÖRHÅLLANDEN AVSEENDE FÖLJANDE VERKSAMHETSFÖRUTSÄTTNINGAR?

Källa: IKEM

Sämre är det ställt med personalkostnaderna, vilket 78 procent av företagen framhåller som en viktig parameter vid en konkurrenskraftjämförelse. Det är också den enskilda faktor där Sverige, enligt företagen, hamnar sämst till internationellt. Det finns naturligtvis en gräns för hur mycket högre de svenska personalkostnaderna kan vara utan att det inverkar negativt på företagets investerings- och expansionsvilja.

I de flesta industrinationer har produktivitetstillväxten haltat betänkligt alltsedan finanskrisen. Den svenska löneutvecklingen har, i jämförelse med den övriga industrivärlden, tagit betydligt mindre hänsyn till detta. Det ger Sverige en sämre position när det gäller en konkurrensparameter som väger mycket tungt för en betydande andel av IKEM-företagen. En svag SEK har under de senaste åren lindrat en del av de negativa effekter de snabba personalkostnadsökningar har haft på det svenska exporterbidandet, men svensk industri kan inte luta sig mot en nyckfull SEK-värdering. Ambitionen bör snarare vara att även med en betydligt starkare SEK lyckas behålla den internationella slagkraften i det svenska industrierbjudandet. Då blir både löntagare och företag vinnare på lång sikt.

”Myndigheters regeltillämpning” och ”tillståndprocesser” är andra parametrar som pekas ut som mycket viktiga konkurrenskomponenter för IKEM-företagen. Inom de områdena har Sverige svårt att hävda sig i jämförelse med konkurrentländerna. Här finns en uppenbar möjlighet för Sverige att förbättra

sig inom områden som är centrala för företagen. Att på ett rättssäkert sätt skapa smidigare tillståndsprövningar, att minska godtycket i myndigheternas regeltillämpningar lokalt och regionalt, men utan att dra ned på ambitionerna inom miljöområdet, skulle ge en helt annan förutsägbarhet för IKEM-företagen. Det är viktiga komponenter när företagen ska bestämma om nyinvesteringar eller om ökade produktionsvolym i befintliga anläggningar.

SVERIGE KAN STÄRKA SITT INDUSTRIERBJUDANDE

Den översiktliga genomgången av de svenska produktionsförutsättningarna/villkoren utifrån IKEM-företagens globala horisont visar på ett flertal svenska styrkor. De finns anledning att vara stolt över framskjutande placeringar vad gäller kompetensnivå, rättsäkerhet och arbetsmarknadens funktion. Men de ledande positionerna måste fortsatt försvaras och det kommer att krävas tydliga ansträngningar för att exempelvis hålla den genomgående höga utbildningskvaliteten på svensk arbetskraft de kommande decennierna.

Lika viktigt är att åtgärda svagheter i de svenska produktionsvillkoren. När de relativa svenska styrkorna inte förmår kompensera för de relativa svagheter, eller svagheter blir allt för uttalade, är risken uppenbar att Sverige gradvis tappar sin plats som ledande industrination. När IKEM-företagen pekar ut områden där Sverige behöver bli vassare i en internationell jämförelse finns det följaktligen skäl att lyssna.

För IKEM-företagen skulle exempelvis arbetskraftskostnader som inte fortsatt går i otakt med viktiga konkurrentländer vara ett viktigt steg. Smidigare, snabbare och mer förutsägbara tillståndprocesser och regeltillämpningar är andra betydelsefulla inslag.

IKEM:s medlemsföretag verkar inom det breda spannet av plast-, gummi-, kemi- och läkemedelsproduktion. Branschens totala förädlingsvärde uppgår till en knappt femtedel av den totala industriproduktionen i Sverige. Exportvärdet var 270 miljarder kronor 2017. Samtliga redovisade svar, där annat ej anges, från konjunktur-enkäten är omsättningsviktade med företagets omsättning. Konjunkturbrevet redovisas för varje kvartal.

För frågor kontakta:

Carl Eckerdal, chefekonom

070-497 11 98

carl.eckerdal@ikem.se

IKEM

Innovation and Chemical Industries in Sweden

Innovations- och kemiindustrierna i Sverige

Box 55915 | SE 102 16 Stockholm | Sweden

www.ikem.se